

Column

Angst

Marcel Dicke
Wageningen Universiteit
marcel.dicke@wur.nl

'Dit is een gewone ochtend als alle andere ochtenden. Het Amerikaanse leger bombardeert een land waarvan de president niet eens de naam kan uitspreken.' Dit is de droge start van de aangrijpende documentaire 'Bowling for Columbine'. Oscarwinnaar Michael Moore analyseert gedegen waarom er in de VS 11.000 doden per jaar vallen door vuurwapens, in tegenstelling tot enkele tientallen tot enkele honderden in diverse andere landen. In twee bevroren uren leidt hij de kijker langs alle excuses die Amerikanen in het algemeen en de National Rifle Association (NRA) in het bijzonder aanvoeren voor het verschil. Moore ontkracht ze allemaal. De indringende conclusie van Moore is dat de Amerikaanse samenleving continu wordt doordrenkt van angst. Angst voor ratelslangen, terroristen, inbrekers, rechtszaken en killer bees. De reactie op deze angst is er een van jezelf verdedigen tegen al het boze en gevaarlijke buiten jezelf, onder andere met vuurwapens. Zorg dat je de eerste kogel schiet. Het resultaat is een massavernietiging van 11.000 levens per jaar door vuurwapens, ofwel bijna vier keer zoveel doden als er vielen bij '9/11'. De Oscar voor deze documentaire werd uitgereikt tijdens het hoogtepunt van de angstcampagne tegen Irak, dat op grote schaal massavernietigingswapens zou produceren waarmee Amerikaanse levens bedreigd zouden worden. Als het publiek achteraf moet constateren dat de massavernietigingswapens verzonnen zijn, inclusief de 'Mother of All Bombs' van de Amerikanen zelf, waarschuwt de president alweer voor de gevaren van de volgende schurkenstaat. Maar op wereldschaal zijn de VS de grootste wapenbezitter en leid(d)en hun wapens tot grote aantallen slachtoffers, zoals in bijvoorbeeld Vietnam, Chili, Panama, Afghanistan, Soedan en Irak.

De documentaire 'Bowling for Columbine' kan alleen geloofwaardig zijn als het een Amerikaans product is. Je hoeft echter niet lang na te denken om te constateren dat er in veel landen, inclusief Nederland, ook angstcampagnes gevoerd worden, onder andere tegen insecten. In de jaren 80 van de vorige eeuw is er een onderzoek uitgevoerd naar angsten van mensen en daarbij eindigden insecten bij de eerste drie! Er zijn mensen die zelfs een fobie voor insecten of spinnen hebben, waardoor deze dieren het normaal functioneren in de maatschappij onmogelijk maken.

De angst voor insecten of spinnen stimuleert de verkoop van chemische wapens volop. In de schappen van het tuincentrum en de drogist vinden we legio producten om alledaagse geleedpotigen te vernietigen. Vaak wordt in de anti-insectencampagne gedood zonder onderscheid. Alles wat meer dan vier poten heeft moet verdelgd worden. Mensen weten dikwijls niet eens wát ze doden en het kunnen net zo goed larven van lieveheersbeestjes zijn als rupsen. Immers, zo redeneert men, alles wat op een plant zit en meer dan vier poten heeft is een bedreiging, tenzij het een volwassen lieveheersbeestje is. Dat mieren nuttige dieren zijn die meer eten dan alleen de suiker uit het keukenkastje, het interesseert de geallieerde anti-insectentropen niet. Mieren horen niet in huis en moeten hun binnendringen met de dood be-

kopen. Bij voorkeur worden de insecten van een afstand met een precisiebehandeling geëlimineerd of anders met de schoen; de insectendoder houdt graag schone handen.

De angst van mensen voor insecten zit diep en wordt onder andere gevoed door de filmindustrie uit het Amerikaanse Hollywood. In vele horrorfilms wordt het leven totaal ontworcht door zich sterk vermenigvuldigende of onnatuurlijk grote insecten en spinnen, van mierenfilms als 'Them!' en 'The Naked Jungle' (met in de hoofdrol voormalig filmster Charlton Heston) in 1954 tot de spinnenfilm 'Eight-legged freaks' in 2002. Dat de biologie van de dieren onjuist wordt weergegeven doet er niet toe, dat de angst gevoed wordt door onjuiste informatie is niet van belang. Bij mensen die de werkelijkheid niet kennen is de kans groot dat zo'n film angst voor insecten oproept of vergroot. Dit wordt ondersteund door allerlei experimenten uit de psychopathologie. In Hollywood is men er van overtuigd dat angst meer mensen trekt dan biologische informatie. Voor andere films over insecten moet je in Engeland en Frankrijk zijn. De Franse bioscoopfilm 'Microcosmos' laat zonder commentaar de prachtigste opnamen zien over insecten 'in de eigen achtertuin' en deze film draaide wekenlang in de Nederlandse bioscopen. De documentaires van David Attenborough zijn een adembenemende reclame voor de biologiestudie in het algemeen, met vele prachtige opnamen van insecten, en zijn nieuwste serie belooft entomologen nog veel meer: die gaat over terrestrische evertetraten. Dit soort films draagt bij aan een verbetering van het imago van de zespotigen en verdient een entomologische Oscar. Gelukkig is het niet alleen kommer en kwel wat er over insecten om ons heen gebeurt in tuincentra, films, boeken en vele andere maatschappelijke uitingen. Het zou goed zijn als entomologen meer entomofiele culturele uitingen zouden gaan opsporen en in het zonnetje zetten. Het zal een belangrijke bijdrage zijn aan het bevorderen van de interesse voor insecten en daarmee voor het leven. Immers zonder insecten is er geen leven.

Figuur 1. Poster van de film 'Them!' (1954) uitgebracht door Warner Bros. Poster of the movie 'Them!' (1954), by Warner Bros.